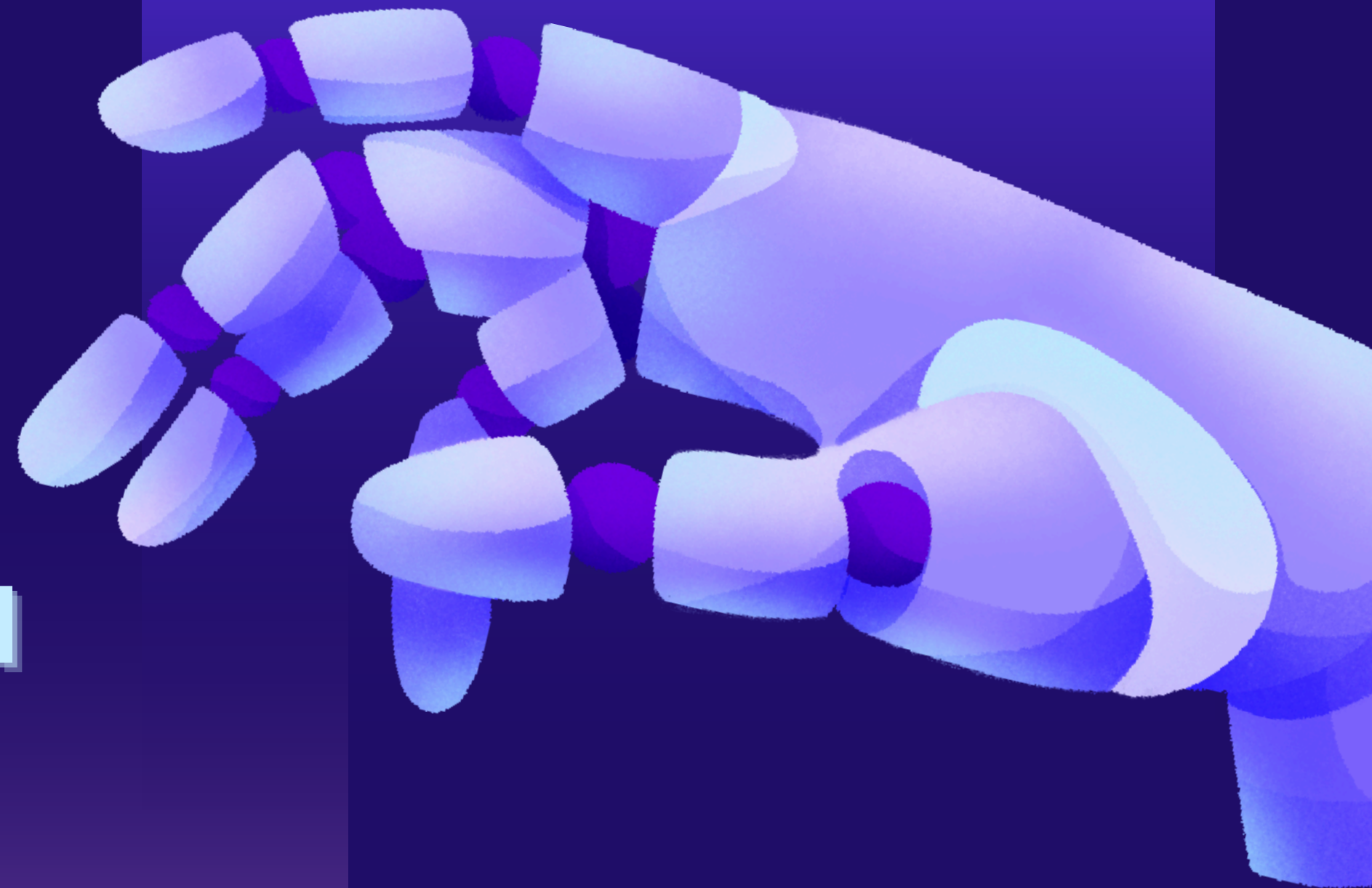

“Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті” КеАҚ

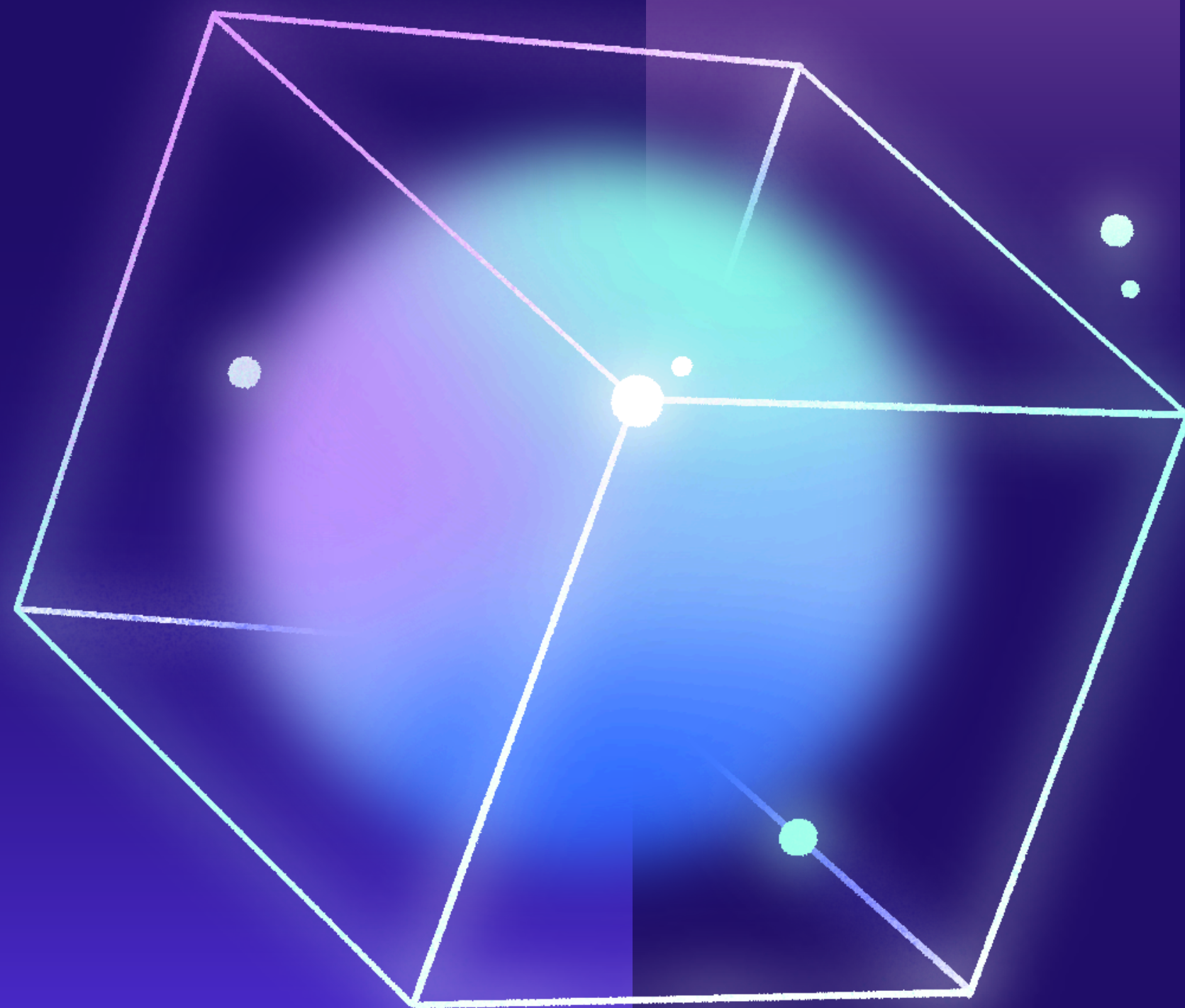
ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ӘЛЕУМЕТТІК МЕДИА КЕҢІСТІГІНДЕГІ ТАНЫМДЫҚ КОНТЕНТТІҢ ӨНДІРІСІ МЕН ТАРАЛУЫНДАҒЫ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТІНІҢ ЫҚПАЛЫ

Сәдуақас Шаттық Серікқалиқызы

2025

Танымдық контент пен жасанды интеллект арасындағы өзара байланыс - қазіргі заманғы медиамәдениеттің маңызды сипаттарының бірі.

Жасанды интеллект негізінде жұмыс істейтін жүйелер мәтіндік және визуалды материалдарды автоматты түрде генерациялауға, деректерді құрылымдауға, мақсатты аудиторияның сұранысына сай контент ұсынуға мүмкіндік береді. Нәтижесінде танымдық контент өндірісі дәстүрлі әдістерге қарағанда әлдеқайда жылдам әрі мақсатты бола түсті. Мысалы, контентті автоматты түрде реттейтін, тілдік стильді түзететін немесе бейнематериалдарды монтаждайтын алгоритмдер контент жасаушылардың жұмысын едәуір жеңілдетіп отыр.

Танымдық контенттің дамуына ЖИ әсері

Кез келген әлеуметтік медиа платформасында қолданушылардың қызығушылықтары мен өзара әрекеттесулеріне негізделген алгоритмдер жұмыс істейді. Бұл жүйелер қолданушының бұрынғы әрекеттерін талдай отырып, оның мүддесіне сай келетін контентті ұсынады. Мұндай тәсіл ақпараттың таралуын тиімдірек етуге мүмкіндік берсе де, ол ақпараттың әртүрлілігіне кедергі келтіріп, қолданушыларды "филтрлік көпіршіктерге" (filter bubbles) әкеледі.

Бұл теориялық тұжырым «Қоғамдық пікірдің қалыптасуы» мен «Ақпараттық экожүйелер» саласындағы зерттеулермен бекітілген. Мұндай экожүйелерде қолданушылардың ақпарат алу тәсілдері тарылып, белгілі бір идеологияның немесе көзқарастың ғана таралуына жағдай жасалады. Бұл жайлы Элиассон мен Ларсеннің (2020) зерттеуінде, әлеуметтік медианың алгоритмдік жүйелері аудиторияны «тұйықталуға» мәжбүрлейтіні айтылған. Бұл үрдіс ақпараттық баланстың бұзылуына, қоғамдық пікірдің біржақтылығына әкеледі.

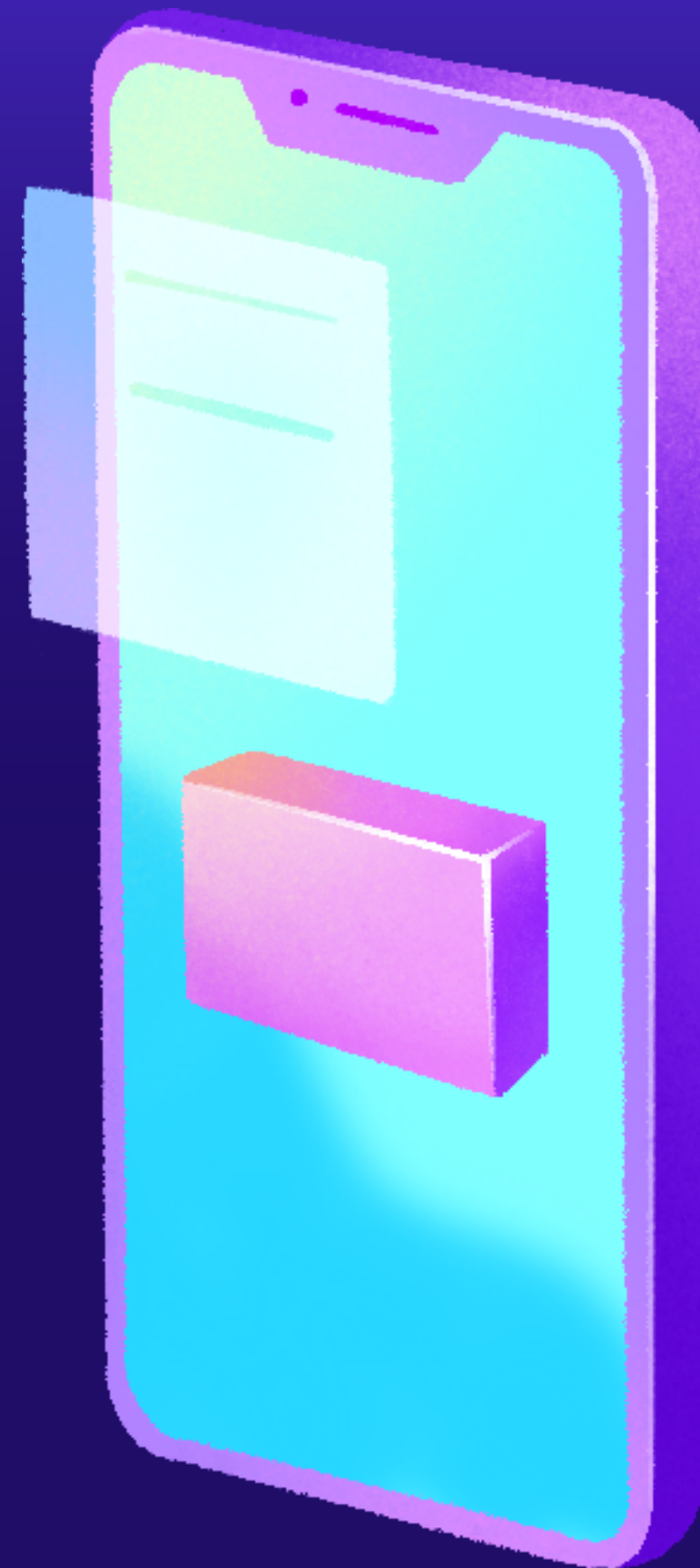
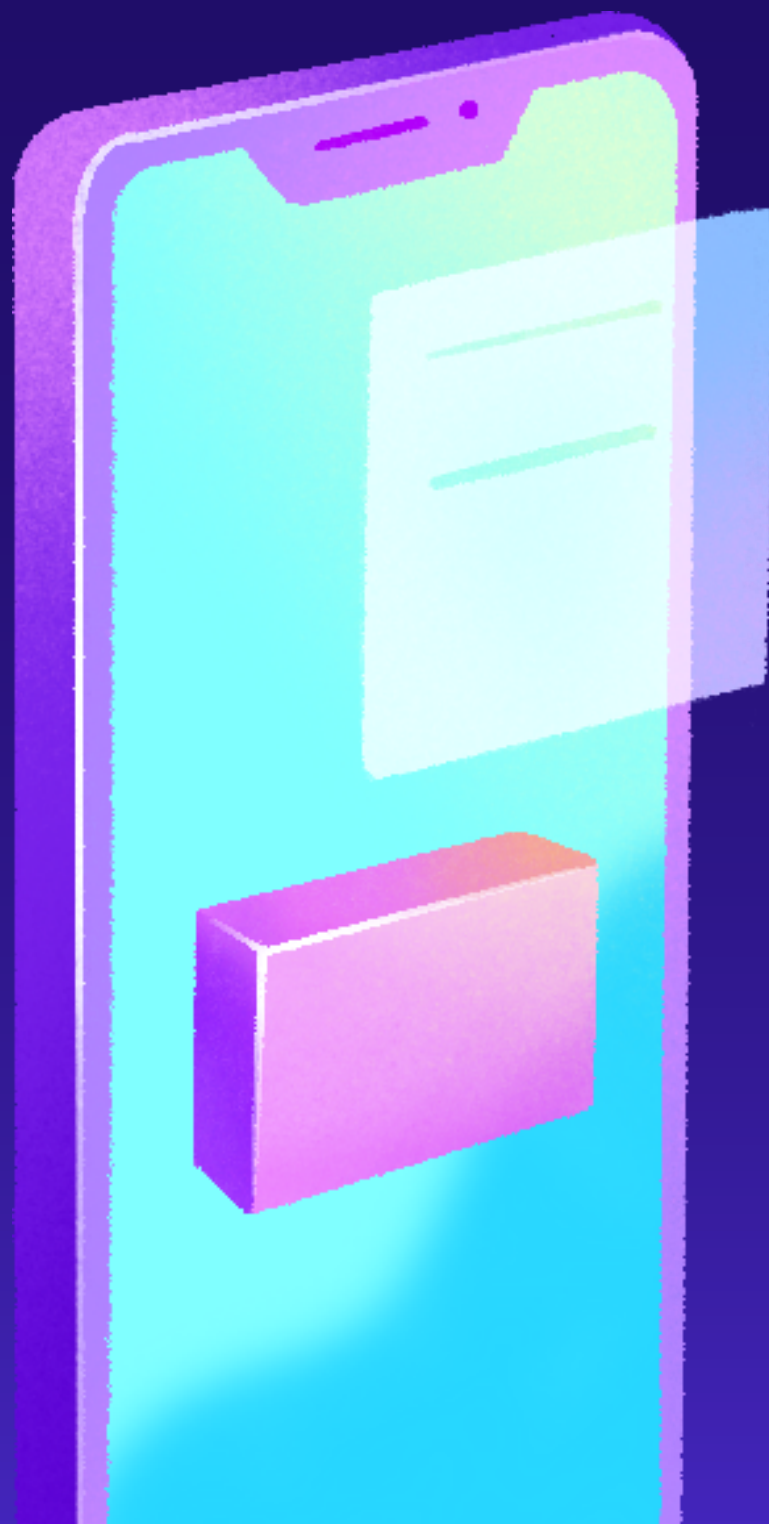

Зерттеулер көрсеткендей, аудиторияның мінез-құлқын негізге ала отырып, ЖИ арқылы ұсынылатын контент 90%-ға дейін мақсатты аудиторияның назарын аудара алады. Бұл процесті "персонализация" деп атауға болады, оның арқасында әрбір қолданушы тек өзі үшін тартымды контент алады, нәтижесінде олар әлеуметтік медиа платформаларында көп уақыт өткізеді. Осылайша, контент таралуының тиімділігі айтарлықтай артады. Мысалы, TikTok-та бейнемазмұндардың тез таралуының басты себебі — платформаның алгоритмінің қолданушының қызығушылығына толықтай негізделіп, оны жеке тәжірибеге бейімдеуі.

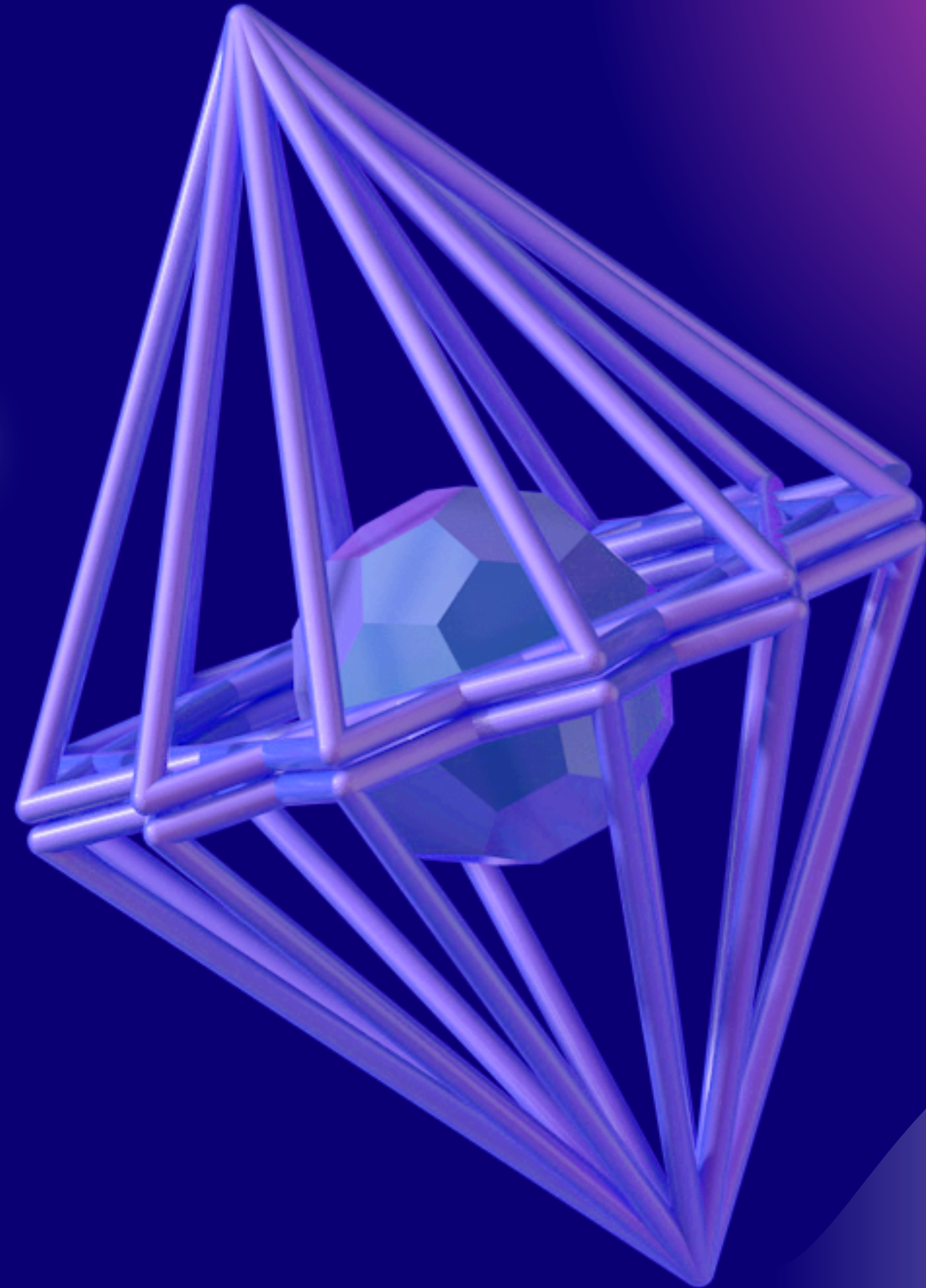
ЖИ жасаған танымдық контент

ЖИ технологиялары үлкен деректерді өңдеуде, мәтіндерді анализдеуде және көрнекі материалдар жасауға тиімді қолданылады. Мысалы, табиғи тілдерді өңдеу (NLP) саласындағы жетістіктер ақпаратты автоматты түрде жинақтауға, синтездеуге және визуализациялауға мүмкіндік береді. Бұл процесс білімді жалпылап таратуда жаңа мүмкіндіктер ашады, әсіресе ғылыми және танымдық контентті кең аудиторияға ұсынуда.

АҚПАРАТТЫҢ ҚЫСҚАРУЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ НАЗАР АУДАРУҒА ТИІМДІЛІГІ.

Жасанды интеллект ақпаратты қысқарту және ықшамдау процесінде де маңызды рөл атқарады. Жиі пайдаланылатын қысқаша ақпарат түрлері (мысалы, инфографика, қысқа видеолар) аудиторияның назарын тез аударады. Сонымен қатар, әлеуметтік желілер мен видеоплатформалардағы трендтер мен вирус контенттерінің таралуы осы қысқартылған контенттің нәтижесінде іске асады.

Жасанды интеллект контентті дербестендірумен қатар, оның сапасын арттыруда да маңызды рөл атқарады. Ақпараттың дәлдігін тексеру, мәтіндер мен бейнематериалдарды семантикалық талдау, аударма және транскрипция жасау сияқты функциялар танымдық материалдардың қолжетімділігін кеңейтеді. Сонымен қатар, жасанды интеллект технологиялары күрделі ғылыми немесе тарихи ақпаратты қарапайым әрі түсінікті формада ұсынуға мүмкіндік береді, бұл танымдық контенттің қолжетімділігін арттырып қана қоймай, оны қабылдау процесін де жеңілдетеді.

КЕЗЕҢ/ АЛГОРИТМ:

ИДЕЯ ЖӘНЕ СЦЕНАРИЙ ӨЗІРЛЕУ:

- ChatGPT, Gemini – ақпарат жинау, құрылымды жоспарлау және сценарий жазу үшін қолданылады.
- Notion AI, Saga – конспект жасауға, ойды жүйелеуге, жоспар құруға көмектеседі.
- Grammarly, QuillBot – жазылған мәтіннің тілдік сауаттылығын тексеру, стилін түзету, редакциялау үшін тиімді.

ВИЗУАЛДЫ КОНТЕНТ ӨЗІРЛЕУ:

- MidJourney, DALL-E – ерекше суреттер мен визуалды материалдар генерациялау үшін.
- Pictory, Synthesia – мәтіннен автоматты түрде видеоролик жасауға мүмкіндік береді.
- Descript, ElevenLabs – мәтін негізінде табиғи дауыс шығару.

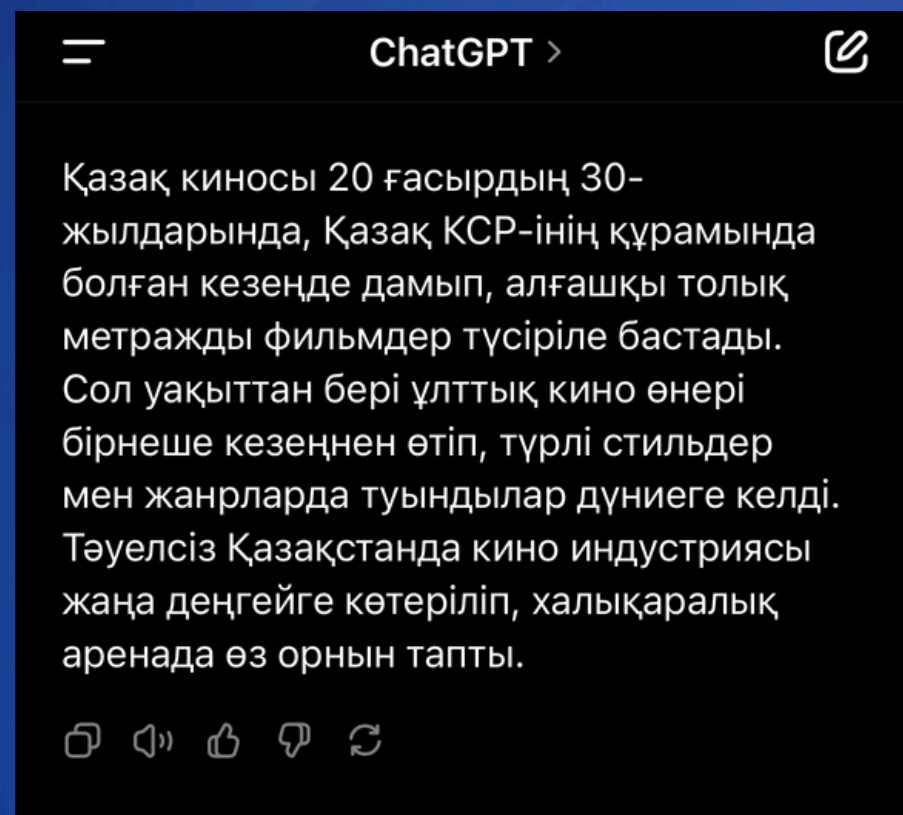
КОНТЕНТТИ ЖАРИЯЛАУ ЖӘНЕ ОҢТАЙЛАНДЫРУ:

- TubeBuddy, VidIQ (YouTube үшін) – контентке дұрыс тақырып, сипаттама, тегтер жазуға және алгоритмдерге сай оңтайландыруға көмектеседі.
- ChatGPT + Grammarly – TikTok үшін қысқа әрі тартымды сипаттамалар мен хэштегтер жасау.

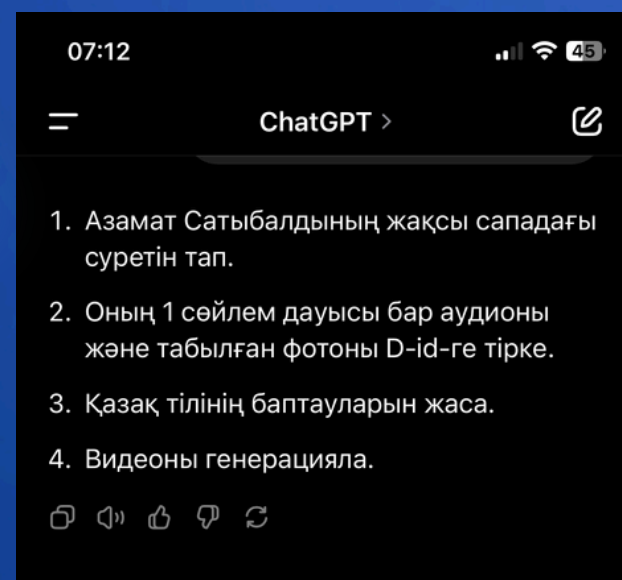
Эксперимент/практика

1.

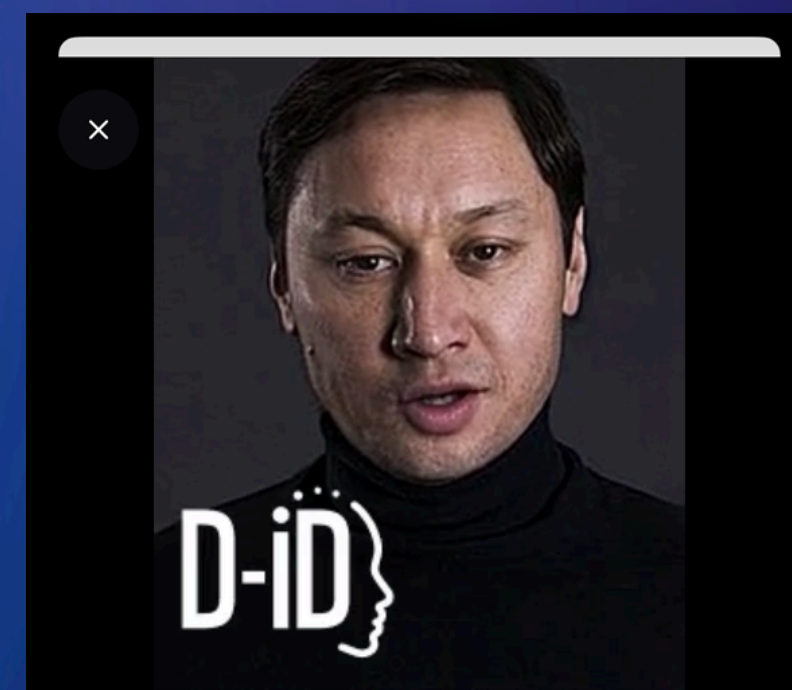
2.

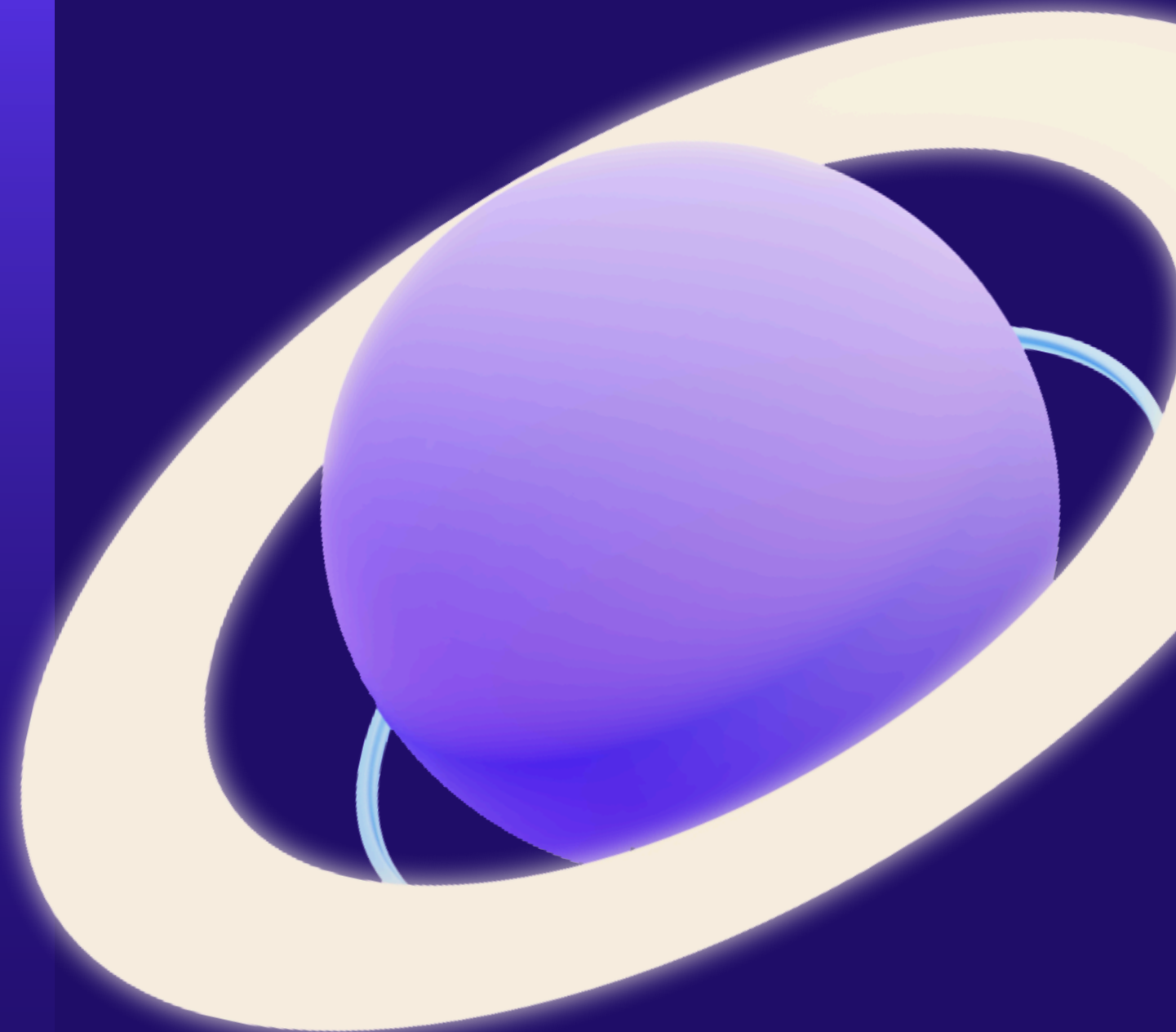

3.

4.

Дайын танымдық материал ...

ChatGPT

Модернизм кезеңіндегі Қазақстан көркем сурет өнері туралы 3 сөйлем жаз.

Модернизм кезеңіндегі Қазақстан көркем сурет өнері жаңа көркемдік бағыттар мен эксперименттерге жол ашып, ұлттық өнер мен батыс стильдерінің үйлесуін байқатты. Бұл кезеңде суретшілер дәстүрлі формалардан бас тартып, абстракция, сюрреализм және импрессионизм сияқты жаңа бағыттарды енгізді. Сондай-ақ, модернизм қазақстандық өнерде ұлттық идентичностьті сақтап, оны заманауи көркем тілмен біріктіруге бағытталды.

1.

Next

Remove fullscreen watermark

+

Add your script here

Avatar

Script

Voice

Background

2.

YESCHAT

Войти

Chat

Music

Video

Соотношение сторон

16:9

9:16

Запрос (Необязательно)

439 / 1800

ашылды. Бүгінде қазақ театры ұлттық мәдениеттің маңызды бөлігіне айналып, әлемдік сахналарда танымал болуда.

Старая версия

Пригласить друзей

Обратная связь

Low on credits? Increase your limit by upgrading your package

Upgrade

Generate

Активация Windows

3.

Aa

Text

Chart

Map

Element

Graphics

Shape

Integration

Layers

Layout

Grid

Page 1 of 1

Double click to add a title

Double click to add a description of your chart.

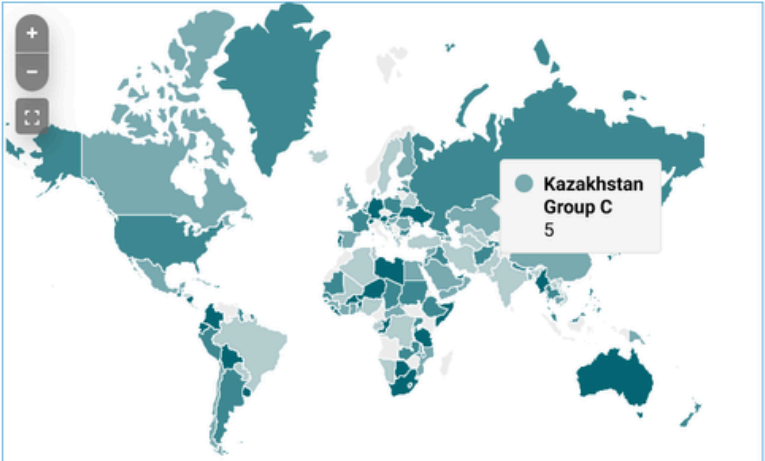
Edit data

+1

::

.00

...

Kazakhstan Group C

5

0

2

4

6

8

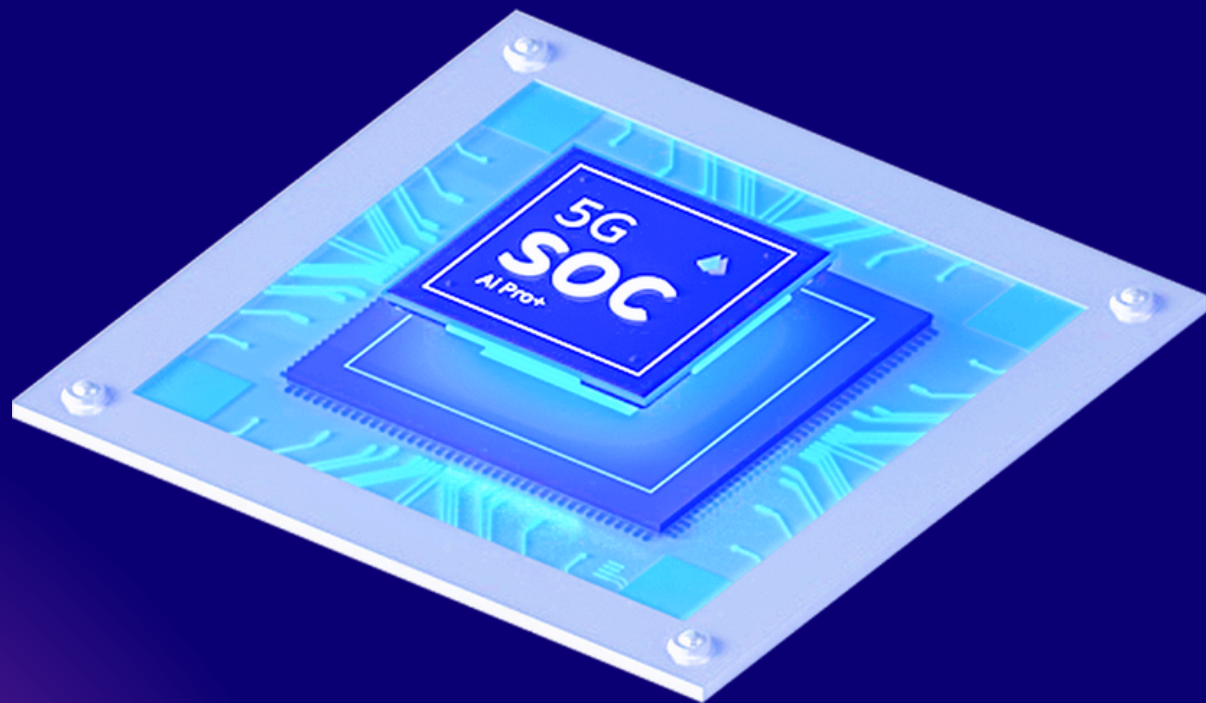
10

Edit data

Settings

Export as

ПРОБЛЕМА және ҚАУІП

ЖИ-дің шектеулі түсінігі және контекстті толық игере алмауы

ЖИ адам сияқты терең түсіну қабілетіне ие емес. Ол тек деректерді статистикалық үлгімен өңдейді. Сондықтан күрделі ғылыми ұғымдарды, мәдениетке байланысты нәзік контексттерді толықтай жеткізе алмайды.

- Қате интерпретация немесе мағына бұрмалануы
- Контекстке сай емес мысалдар келтіру
- Оқырман/көрерменнің адасуы

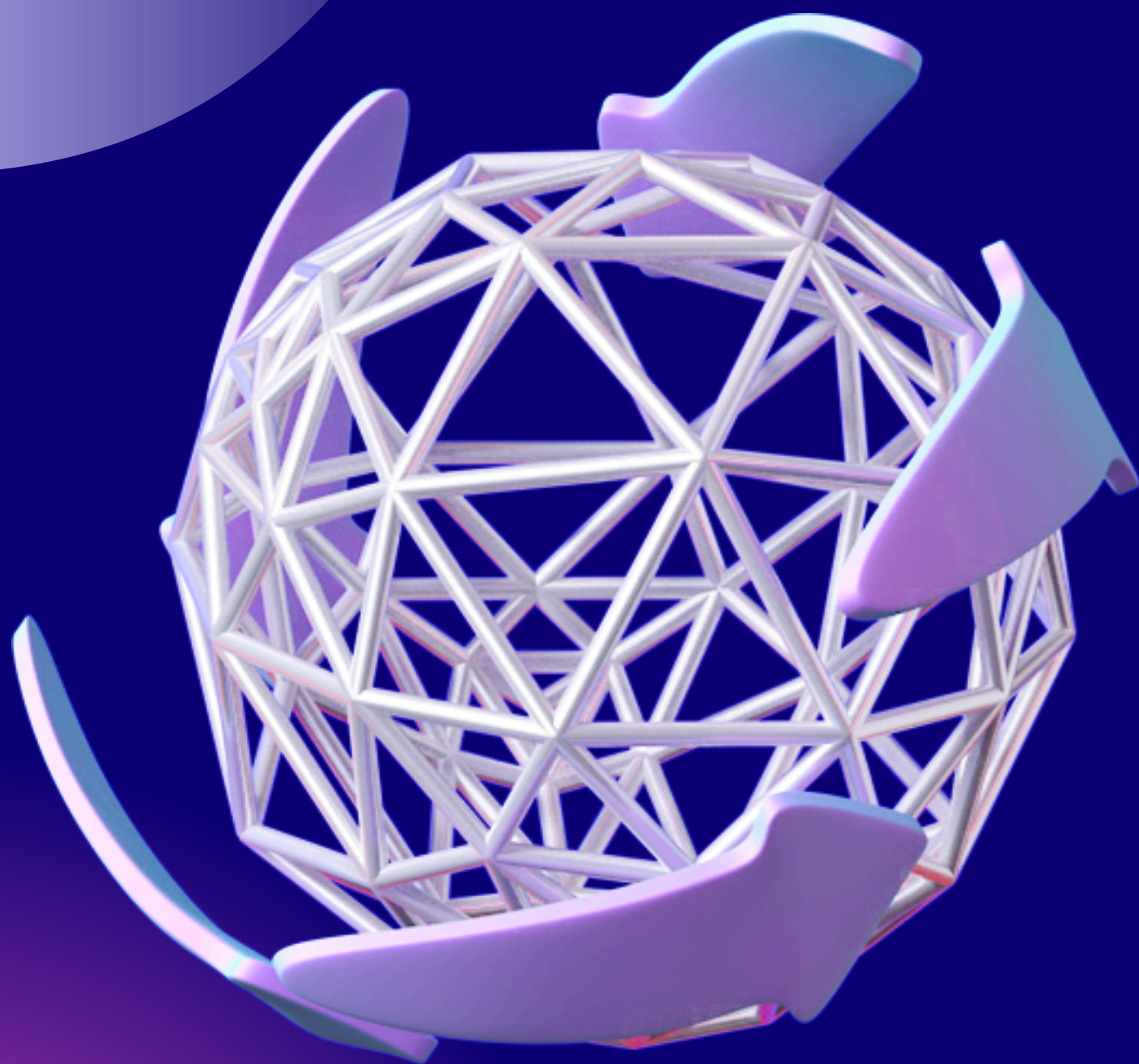
АҚПАРАТТЫҢ СЕНІМДІЛІГІНЕ ҚАТЫСТЫ ҚАУІП

- Ғылыми немесе тарихи контексті бұрмалау
- Аудиторияны жалған ақпаратпен жаңылдыру
- Мифтер мен стереотиптердің таралуына себеп болу

АВТОРЛЫҚ ҚҰҚЫҚ ЖӘНЕ ПЛАГИАТ МӘСЕЛЕСІ

- Плагиатпен айыпталу
- YouTube немесе басқа платформалар тарапынан блокталу
- Заңды дауларға тап болу

Танымдық контент және ЖИ болашақта

- Күрделі деректерді интуитивті, түсінікті формада ұсынатын болады (мысалы, графикалық визуализациялар, интерактивті бейнелер).
- Жеке пайдаланушының мүддесіне сай бейімделген (персонализацияланған) танымдық контент жасауды оңайлатады.
- Оқытудың жаңа әдістерін қолдайтын (мысалы, геймификация, виртуалды шындық элементтері) контенттерді дамытады.
- Көптілді және мәдени ерекшеліктерді ескеретін интеллектуалды жүйелер қалыптастырады.

ҚОРЫТА КЕЛГЕНДЕ,

Алайда ЖИ технологияларын шектен тыс және сынсыз қолдану бірқатар қауіптер туындатады. Технологиялық медиаторлардың таным процесіне араласуы шынайы ақпарат пен жасанды өнімнің арасындағы шекараны бұлыңғыр етеді, аудиторияның сыни қабылдау қабілетін әлсіретуі мүмкін. Сонымен бірге, ЖИ арқылы өндірілген контенттің сапасын бақылаудың жеткіліксіздігі танымдық ортаның бұрмалануына, манипуляцияларға және жалған ақпараттың таралуына жағдай туғызады. Мұндай құбылыстар когнитивті диссонанс тудыру арқылы қоғамдық пікірдің өзгеруіне деструктивті ықпал етуі мүмкін.

Оның ұсынатын жылдамдық пен ыңғайлылық секілді пайдалы қырларын толық пайдалана отырып, ықтимал қауіптерді ғылыми негізде бағалау, этикалық нормаларға сай реттеу қажет. ЖИ технологияларын танымдық контент өндіруде жауапкершілікпен қолдану — ақпараттық кеңістіктің тұрақтылығы мен сапалы білім алмасуды қамтамасыз етудің негізгі алғышарты. Сондықтан болашақта жасанды интеллектке деген көзқарас тек утилитарлық тұрғыда емес, оның әлеуметтік-мәдени салдарларын ескеретін жан-жақты ғылыми-теориялық негізде қалыптасуы тиіс.

Асхат Қанатұлы Аймағамбетов

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің VIII
шақырылымының депутаты, әлеуметтік-мәдени
даму комитетінің төрағасы.

**“Егер, біз ЖИ-ді қолданып үйренбесек,
ақпараттық қоғамнан қалып қоямыз.
Ең бастысы, академиялық адалдық пен
қазақ тілді және қазақстандық
инновациялық өнімнің деңгейін
көтеру. Түбегейлі ЖИ-ден бастарту
ұрпақты құрдымға жібереді...”**

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАҚМЕТ!

shsaduakas@mail.ru
+7 777 307 47 03

